

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

АТИЛА ЈОЖЕФ
(1905 - 1937)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 2005

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

108

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Шуловић и Александра Драпшин

Библиотека Матице српске приредила је изложбу поводом 100 година од рођења мађарског песника Атиле Ложефа. Изложба је отворена од 11. јула до 1. августа 2005. године у витринама испред свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки Библиотеке Матице српске. Испод сваке каталожке јединице уписане су сигнатуре.

Рођен сам 1905, у Будимпешти, православне сам вере. Мој отац – покојни Арон Јожеф – емигрирао је када ми је било три године, а мене је Државна лига за заштиту деце предала једној породици у Ечед. Ту сам живео до своје седме године, и већ радио, као махом сва сиромашна сеоска деца – чувао сам свиње. У седмој ме је години мајка – покојна – Борбала Пеце – повела натраг у Будимпешту и уписала у II разред основне школе. Мене и моје две старије сестре мајка је издржавала перући и спремајући по кућама. Бивала је одсутна од јутра до мрака, ја сам, ненадзиран од родитеља, избегавао школу, скитарао. У читаоници за трећи разред, међутим, нашао сам занимљивих прича и сав се предао читању. Приче о хунском карљу Атили интересовале су ме не само зато што је и моје име било Атила, него и зато што су ме моји татори звали Пишта. Они су, наиме, после једног саветовања са суседима, а у мом присуству, установили да име Атила не постоји. То ме је јако потресло: имао сам утисак да је доведено у сумњу моје постојање. Откривање прича о краљу Атили мислим да је од тада имало одлучујући утицај на сва моја настојања; у крајњој линији можда ме је овај доживљај и привео литератури, можда ме је он учинио човеком који размишља, човеком који ће саслушати мишљење других, али ће га у себи добро размотрити; човеком који се одазива на име Пишта све дотле док се не потврди то што је и сам мислио, тј. да се зове Атила.

Атила Јожеф, 1937

Као посебно поглавље мађарске лирике, као живо врело и читав покрет по себи, значајан по далекосежним и свудприсутним утицајима, стоји Атила Јожеф. Он се појавио у мађарској поезији двадесетих година као пролетерски вундеркинд, као модел хуманости у време растућих грађанских ратова, као генијални програмски песник и лиричар првог реда. Он ће се удаљити радикално од естетизма "урбаних" и постаће превасходно песник пролетаријата, но кроз своју богату поетику неће изневерити језичку и техничку традицију Nyugata. Његова поезија, обележена надреализмом као код Арагона и Елијара, има своје корене у традицији мађарских пастирских тугованки и запевки.

Данило Киш, 1970

Најбоље тежње раздобља између два светска рата оствариле су се у лирици Атиле Јожефа. Ишао је укорак с развојем светске лирике; на појединим тачкама чак је и предњачио. Мађарска историја књижевности помиње га уз Петефија и Адија, као великана револуционарне лирике; у Италији и Француској се све чешће наводи његово име, као песника који од ужаса вијоновском и рембоовском снагом ствара вилинску музику. Био је песник који је и сажимао и отварао нове путеве. (...)

А Атила Јожеф, без наде, затвореник иза седам брава, који више не очекује ни слободу, поетски је бљеснуо новим песничким чудом; сада можда најкрупнијим. Ове патње је учинио људским. Уместо жалби, одважним обрачуном се суочио с васионом; и цвокоћући видео је лепоту звезда. Смењују се очај и ведри спокој, замишљеност и лудило, самоанализе научне прецизности и обновљени усклици древних клетви бајалица; и коначно се из несвесне дубине откидају патње и прочишћавају у "разумљиве људске" болове.

Историја мађарске књижевности, 1976

Атила Јожеф је уистину, поред Петефија и Адија, једно од највећих имена мађарске поезије. Он је искрен и одушевљен гласноша тежњи широких народних слојева, први и аутентични песник мађарског пролетаријата. Изражавајући у својим стиховима и борбене заносе и клонућа обесправљених маса, из којих је поникао и којима је непрекидно припадао, он је истовремено

остварио поезију која је засићена његовим интимним осећањима и веровањима. То је поезија која уме силовито да се радује и горко плаче, у његовим стиховима има и узлета у небеса и падова у јесењу блатњаву ноћ. Међутим, Атила Јожеф је, и када су му дани доносили уморе и разочарења, ипак гајио, и као човек и као песник, буктаве пламенове борбене наде у бољу сутрашњицу мађарских пролетера, чије је револуционарно буђење сматрао својим јединим животним циљем.

Иван Ивањи, 1964

О Јожефу Атили данас свако зна понешто, познаје један или два наслова његових песама, неколико стихова, понеки биографски податак; име песника често је у називу неке установе културе, библиотеке или позоришта, улице или трга. Другим речима, Јожеф Атила је са нама, увек можемо да се позовемо на њега, да га цитирамо, узимамо примере из његове поезије, живота, писама и студија, из следа његовог идеолошког сазревања, чак и из болести која га је скрхала. Посматра нас са скулптура и фотографија, препознајемо га у сећањима савременика, његов лик нам дочаравају песме писане њему и о њему; гледа нас са својих портрета и – мислим – не радује се увек ономе што види око себе.

Јанош Бањаи, 2005

Јожеф се уздигао с друштвеног дна до самог врхунца поезије, он је од своје беде, као од зрнца песка, остварио бисер; можда је он последњи песник који је знао за целовитост и јединство укупног света. Све чега год се тако претварао је у истинску поезију, наизглед лако и једноставно налазећи свој израз. И његове мале, споредне песмице недвосмислено потврђују способност да се све уздигне на висок и свеобухватан ниво. Нема тих великих тема којима се његова песма не бави, а чим се такне неког крупног проблема, он га песмом дефинише, прозрачи, стигне до суштине, преобрази га у схватљиво и опипљиво, нешто блиско и знано, па као да је и све то савладано и као да више не представља тежак проблем. Уместо да напише обимну научну студију о неком крупном и незаобилазном проблему, овај сеизмограф у људском облику једноставно успева да све то изрази у једној песми. У њему бујају осећања и расположења безнађа, али у његовој поезији најмање разумљиве ствари постају јасне, разумљиве и прозачне,

као да су његовим стваралаштвом ипак савладане и стављене на место које им одвајкада припада.

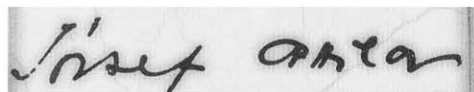
Сава Бабић, 1996

Писати о Атили Јожефу је изазов, а уједно и ограничење. Сталне промене његовог односа према песми и поетском језику захтевају да се његова поезија изнова чита, да се слика створена о њему непрестано преиспитује, док се истовремено досадашња рецепција његовог песништва свом својом тежином ослања на онога ко осликава његов портрет: може ли се, и како, и на који начин, рећи нешто ново о овој поезији, имају ли песме Атиле Јожефа неке детаље, неке односе које досадашње ишчитавање није исцрпно истражило?

Ева Харкаи Ваш, 2005

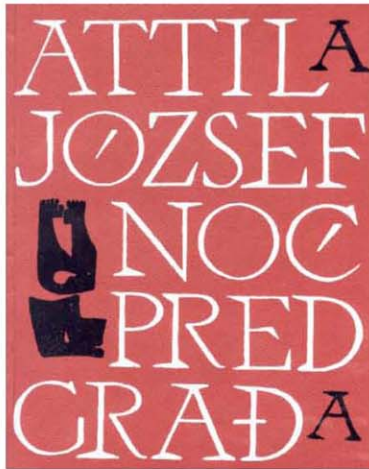
Поема *Безнадно* настала између песама *Зимска ноћ* и *Песме са периферије* налик је правој мелодичној песми, насупротив грандиозности и мисаоној структуралности друга два лирска остварења, својом лакоћом и непосредним доживљајем одраз је стварности. Настала је у најкритичнијој и, у песниковом стваралачком опусу, најплодоноснијој 1933. години. Ово није била година најбројнијих остварења, већ најснажнијих лирских остварења, када је песник, као и пре десет година, у време настанка песме *Чиста срца*, поново био на животној прекретници, прожет осећањем патње и бола. Осећао је тескобу живота, која је усковитлала унутрашње пориве скривене у срцу и дубини душе од ране младости.

Имре Бори, 2005

ДЕЛА

1. Nincsen apám se anyám / József Attila. – Budapest : Génius, 1929. – 61 str.
II 151612
2. Лепо летње вече / Јожеф Атила ; препевао Богдан Чишлић. У: Летопис Матице српске. - 133, 380, 3 (септембар 1957), стр. 215.
II 951, ПМС II 1
3. József Attila / szerkesztették Szántó Judit és Kovács Endréné. - Budapest : Magyar Helikon, 1958. - 229 str.
I 155520

4. Noć predgrađa / Attila József. - Novi Sad : Forum, 1961. - 123 str.
II 20815
5. Curriculum vitae / Atila Jožef. U: Noć predgrađa / Attila József. - Novi Sad : Forum, 1961. - Str. 7-10.
II 20815
6. Песме / Атила Јожеф. - Београд : Полит, 1964. - 89 стр.
I 10163

7. József Attila (1905-1937). U : Hét évszázad magyar versei.
Kny. 3. – Budapest : Szépirodalmi könyvkiadó, 1966. – Str.
247-353 .
II 158246/3
8. Összes művei / József Attila. - Budapest : Akadémiai kiadó,
1967. - 4 knj.
II 156844/1-4

9. A Dunánál / József Attila. - Budapest : Szépirodalmi
könyvkiadó, 1972
I 154417
10. József Attila válogatott versei / válogatta és az előszót írta
Béres Attila. - Budapest : Kozmosz Könyvek, 1975. - 415,
[11] str.
I 154753
11. О, срце, смири се / Атила Јожеф. - Скопје : Мисла, 1975
II 60265
12. Külvárosi éj / József Attila / Attila József. - Újvidék : Forum,
1988. - 35 p.
II 165543

13. Pet pesama / Atila Jožef; prevela Marta kovač Kenjereš. U :
Dometi. God. 7, br. 23 (zima 1980), str. 57-59.
II II 4070
14. Perle / Jožef Atila. U: Kao da sam te sanjao / priredio Pero
Zubac. - Zrenjanin : Gradska narodna biblioteka "Žarko
Zrenjanin", 1988. - Str. 70.
III 93421
15. Szabad-ötletek jegyzéke / József Attila. - Budapest :
Atlantisz(Medvetánc), 1990. - 95 str.
II 165971
16. Tavasz ének / József Attila. U: Jó Pajtás. - Évf. 52, sz. 11
(1998. márc. 19.), str. 19.
II III 7722
17. Noć predgrada / Attila József. - Novi Sad : Forum, 2005. -
149 str., [5] listova s tablama (ilustr.) Fototipsko izd. iz 1961.
II 462838

ЛИТЕРАТУРА

18. József Attila / S. U: Híd. - 4, 12 (decembar 1937), str. 37.
II II 8326
19. József Attila-émlékest Pozsonyban. U: Híd. - 5, 1 (januar
1938), str. 24.
II II 8326
20. József Attila / Németh Andor. - Budapest : Cserépfalvi,
[1942]. - 222 str.
II 152552
21. Négyszemközt József Attilával / Bányai László. - Budapest :
Körmendy, 1943. - 279 str.
II 150266
22. József Attila az útmutató / írta Fejtő Ferenc. - Újvidék :
Testvériség-Egység, 1953. - 92 p.
I 151988

23. Tegnaptól máig / Bóka László. - Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958. - 580 str.
II 163068
24. József Attila életműve / B. Szabó György. U: Tér és idő / B. Szabó György. - Noviszád : Progresz, 1958. - Str. 88-99.
II 156718
25. A tiszta szívvel-től a medaliák-ig : (Adalékok József Attila költészetének egy szakaszához) / Bori Imre. У: Годишњак Филозофског факултета. - Кnj. 6 (1961 [шт. 1963]), str. 313-335.
II II 1037
26. József Attila stílusa jelzői tükrében / R. Hutás Magdolna. U: Stilisztikai tanulmányok / [Balázs János... et al.]. - Budapest : Gondolat, 1961. - Str. 408-452.
II 163885

БИБЛИОТЕКА МАЂАРЕ СРБИЈИ
1167545

JÓZSEF JOLÁN

JÓZSEF ATTILA
ÉLETE

27. Лирика која доводи до усијања / Гојко Јањушевић. У : Трибина. – Год. 3, бр. 71 (17. јануар 1962), стр. 7.
II Фол 883

28. Fialat életek indulója / Szabolcsi Miklós. - Budapest : Akadémiai Kiadó : A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete, 1963. - 634 str., [32] str. s tablama
II 163901
29. József Attila halálára / Komlós Aladár. U: Táguló irodalom / Komlós Aladár. - Budapest : Magvető, 1967. - Str. 258-261.
II 163844
30. Јожеф Атила / Иштван Домонкош ; с мађарског превела Јудита Шалго. У: Летопис Матице српске. – Год. 144, књ. 401, св. 1 (јануар 1968), стр. 79-80.
II 951, ПМС II 1
31. Novija mađarska lirika / priredili Ivan Ivanji i Danilo Kiš. - Beograd : Nolit, 1970. - 293 str.
II 44370

32. Predgovor / Danilo Kiš. U : Novija mađarska lirika / priredili Ivan Ivanji i Danilo Kiš. - Beograd : Nolit, 1970. – Str. 5-15.
II 44370
33. József Attila és a román költészet / az előszót írta és a verseket válogatta Mózes Huba. - Bukarest : Kriterion, 1972. - 150 str.
I 154423

34. Párbeszéd sokszemközt / Gyertyán Ervin. - Budapest : Szépirodalmi Kiadó, 1973. - 473 str.
II 163218
35. Istorija mađarske književnosti / Imre Ban, Janoš Barta, Mihalj Cine. - Novi Sad : Matica srpska : Forum, 1976. - 430 str., [64] str. s tablama ilustracija
III 55198
36. József Attila - kommentárok / Török Gábor. - Budapest : Gondolat, 1976. - 388 str.
II 162295
37. József Attila szovjet lexikonokban / Fenyvesi István. - [Szeged : s. n.], 1980. - Str. 59-62
P. o.: Különlenyomat a Somogyi-könyvtári műhely 1980. évi 1-2. számából.
III 150077
38. József Attila / Balogh László. - 3. kiad. - Budapest : Gondolat Kiadó, 1980. - 223 str.
II 163469
39. Fejlődésrajzi vázlat József Attila verstípusairól / Szauder József. U: Tavasz és őszi utazások / Szauder József. - Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980. - Str. 302-327.
II 164352
40. 7 kísérlet a kései József Attiláról / Németh G. Béla. - Budapest : Tankönyvkiadó, 1982. - 260 str.
I 155593
41. "A mindenséggel mérd magad!". - Budapest : Akadémiai Kiadó, 1983. - 225 str.
II 164724
42. József Attila - versek elemzése / Bókay Antal... [et al.]. - 2. kiad. - Budapest : Tankönyvkiadó, 1983. - 278 str.
II 165273
43. "Tisztán meglátni csúcsainkat" / Gyertyán Ervin. - Budapest : Kossuth, 1985. - 352 str.
II 165178
44. Ihlet és eszmélet / Tverdota György. - Budapest : Gondolat, 1987. - 427 str.
II 165495

45. József Attila és a Szép Szó / [a bevezető tanulmányt Szabolesi Miklós írta]. - Budapest : Lapkiadó Vállalat, 1987. - 134 str.
II 165487
46. Kortársak József Attiláról. / [szerkesztette Bokor László. - Budapest : Akadémiai Kiadó, 1987. – 3 knj.
II 165668/1-3
47. József Attila utolsó hónapjairól / Illyés Gyuláné. - [2. kiad.]. - Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1988. - 167 str.
II 165893
48. József Attila / írta Tverdota György. - Budapest : Osiris, 1995. - 286 str.
II 166633
49. Hét év József Attila közelében / [Horváth Jenő kézirat- és levélgyűjteményét sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta Valachi Anna]. - Budapest : Magvető, 1995. - 264 str.
II 166578
50. Мађарска цивилизација / Сава Бабић. - Београд : Центар за геопоетику, 1996. - 135 стр.
III 412928
51. A dialogikus poétikai gyakorlat József Attila költészetében / Kabdebó Lóránt. U: Vers és próza a modernség második hullámában / Kabdebó Lóránt. - Budapest : Argumentum, 1996. - Str. 139-154.
II 167189
52. Attila József / Thomas Kabdebo. - Budapest : Argumentum ; Maynooth : Cardinal Press, cop. 1997. - 220 str.
III 293742
53. József Attila élete / József Jolán. - Budapest : Argumentum, 1999. - 299 str., [20] str. s tablama (fotogr.)
II 167545
54. A József Attila-émlékév polémiái : lapszéli jegyzetek / Bányai János. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 6-17.
II II 8326

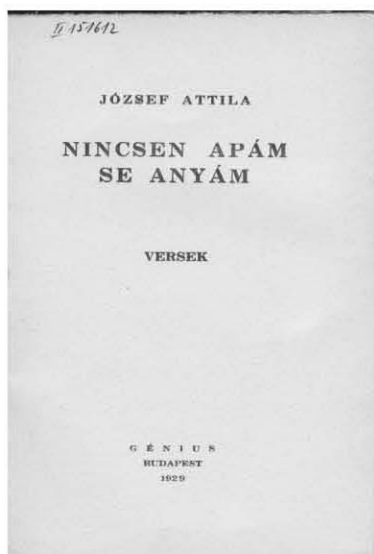
55. Sör vagy tej? Ez itt a kérdés! Ez-e? : reflexiók egy régi vitáról / Utasi Csaba. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 18-23.
II II 8326
56. Érzelmes utazás : [Bányai János] beszélgetés[e] Fejtő Ferencsel 1986-ban. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 52-55.
II II 8326
57. Atila Jožef / József Attila ; Draginja Ramadanski fordítása. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 56.
II II 8326
58. Atila Jožef / József Attila ; Sava Babić fordítása. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 56.
II II 8326
59. József Attila Tiszta szívvel című verséről / Bori Imre. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 59-67.
II II 8326
60. Disszonancia és harmónia között : József Attila költői világáról - egy könyv nyomán / Gerold László. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 74-79.
II II 8326
61. Umoran čovek / József Attila ; Bogdan Čiplić fordítása. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 85.
II II 8326
62. [József Attila halálhírére]. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 86-87. faks.
II II 8326
63. József Attila-kötetek a vajdasági könyvtárakban / Csáky S. Piroska. U: Híd. - 69., 4. (apr. 2005.), str. 88-100.
II II 8326
64. Pesnik koji se nije umeo odreći svog porekla : povodom stogodišnjice rođenja čuvenog mađarskog pesnika Atile Jožefa... / E. [Eržebet] Marjanov ; foto M. Reš. U: Građanski list. - God. 5, br. 1580 (13. april 2005), str. 8.
II V 2030, II V 2041

65. Danilo Kiš pravilno razumeo Atilu kao proleterskog pesnika / S. [Sava] Nikić. U: Građanski list. - God. 5, br. 1595 (28. april 2005), str. 11.

П V 2030, П V 2041

ФАКСИМИЛИ И ФОТОГРАФИЈЕ

66. Атила Јожеф
67. Породица Јожеф, 1908
68. Атила Јожеф са пријатељима испред позоришта у Будимпешти, 1924
69. Факсимил рукописа песме *Чиста срца*
70. Родна кућа Атиле Јожефа у Будимпешти

АТИЛА ЈОЖЕФ
1905 - 1937

Издавач
Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

Уредник
Миро Вуксановић

АУТОРИ КАТАЛОГА
Ксенија Шуловић и Александра Драпшин

Одломке текстова Јаноша Бањаија, Еве Харкаи Ваш и Имреа
Борија превели са мађарског Стефанија Маћко, Каталин Рафа и
Петер Хајнерман

ПРИПРЕМА
Ксенија Шуловић

УМНОЖАВАЊЕ
Станислава Николић

ПОВЕЗ
Милорад Родић

ТИРАЖ
50 примерака